

## Boganmeldelser.

---

FERNANDO LINDERBERG. **Kirken og Samfundet i den ældre Middelalder.** Kbhvn. 1906. (168 S.). — **Borgernes Fremkomst.** Det sociale Gennembrud i den yngre Middelalder. Udgivet af det sociale Sekretariat og Bibliotek. Kbhvn. 1908. Lehmann & Stage. (320 S.).

De to ovennævnte Skrifter fortsætter Linderberg's »Kristendommen og den sociale Udvikling«, som blev anmeldt her i Tidsskriftet i 1904, og danner ny Led i Forfatternes stort anlagte Værk om Forholdet mellem Kristendom, Kultur- og Socialliv ned gennem Tiderne.

De gode Egenskaber i Retning af samvittighedsfuld Populariseren og ihærdig Samlerflid, der kendetegnede første Bind, fortsættes ogsaa her. Og i stigende Grad Bind for Bind. Fremstillingen fornemmes sikrere, støttet til et solidt Grundlag af videnskabelig-justerede Kilder.

Fra Kirkens og Klostrenes Indflydelse paa Samfundsforholdene i Folkevandringstiden — med et anskueligt Interiør af Klostertilværelsen og et lille fast Rids over det østromerske Riges statssocialistiske Forsøg i 5—6. Aarh. — gaar Fremstillingen over til de sociale Brydninger i Karolingertiden. Der gøres Rede for Kirkens Stilling til Rente og Aager, Varekøb, Jordbesiddelse, Tiende, Slaveri etc. Lensudviklingen beskrives og i Forbindelse hermed Samfundets Omdannelse i mere skarpt udformede sociale Klasser. Hvor det første Skrift slutter, med Forskydning i Underklassen fra Trælle til friere Bønder og Arbejd-

## Boganmeldelser.

---

FERNANDO LINDERBERG. **Kirken og Samfundet i den ældre Middelalder.** Kbhvn. 1906. (168 S.). — **Borgernes Fremkomst.** Det sociale Gennembrud i den yngre Middelalder. Udgivet af det sociale Sekretariat og Bibliotek. Kbhvn. 1908. Lehmann & Stage. (320 S.).

De to ovennævnte Skrifter fortsætter Linderberg's »Kristendommen og den sociale Udvikling«, som blev anmeldt her i Tidsskriftet i 1904, og danner ny Led i Forfatterens stort anlagte Værk om Forholdet mellem Kristendom, Kultur- og Socialliv ned gennem Tiderne.

De gode Egenskaber i Retning af samvittighedsfuld Populariseren og ihærdig Samlerflid, der kendetegnede første Bind, fortsættes ogsaa her. Og i stigende Grad Bind for Bind. Fremstillingen fornemmes sikrere, støttet til et solidt Grundlag af videnskabelig-justerede Kilder.

Fra Kirkens og Klostrenes Indflydelse paa Samfundsforholdene i Folkevandringstiden — med et anskueligt Interiør af Klostertilværelsen og et lille fast Rids over det østromerske Riges statssocialistiske Forsøg i 5—6. Aarh. — gaar Fremstillingen over til de sociale Brydninger i Karolingertiden. Der gøres Rede for Kirkens Stilling til Rente og Aager, Varekøb, Jordbesiddelse, Tiende, Slaveri etc. Lensudviklingen beskrives og i Forbindelse hermed Samfundets Omdannelse i mere skarpt udformede sociale Klasser. Hvor det første Skrift slutter, med Forskydning i Underklassen fra Trælle til friere Bønder og Arbejd-

ere, afstivede af de økonomiske Interessers og Kirkens aandelige Fællesgoder, tager den sidste Bog fat. Her er Borgerlivet Hovedæmnet. Der gives, efter Værker af Inama-Sternegg, Bücher, W. Sombart o. m. a., en fyldig Skildring af Bylivets og Borgerstandens Fremvækst; særlig Kapitlerne om Gilders og Lavs Oprindelse og Udvikling indeholder en Rigdom af interessante og betegnende Træk, tagne fra senere Tids Forskning. Ogsaa Slutningsafsnittet, om Bondestanden og Forholdene paa Landet, bringer god og klar Besked med dets mange Data om Ejendomsforhold, Arbejdsløn, Lefevod, Velstandsforhold o. a. l.

Var Linderberg's Arbejder ikke i saa høj Grad beregnet ogsaa paa Læsere uden alle Forudsætninger, vilde man rigtignok bebrejde Forfatteren, at Tempoet i Udviklingsgangen sinkes af saa grumme mange Stoppesteder, der falder udenfor Hovedopgavens Økonomi. Han sætter sig magelig til rette i Lænestolen og fortæller løs, tilsyneladende uden stærk Resignation overfor de ellers saa paatrængende Hensyn til Side- og Arketal. Adskillige Smaaafsnit, der aabenbart skal fylde Huller i Tilhørernes elementære Verden, forekommer helt skolebogsmæssige. Men selv naar Forfatteren saaledes giver sig vel gode Stunder, forfalder han dog ikke til udtværet og selvbehagelig Ordlyrik, men skriver jævnt og sagligt.

Det er de mange skønsomt og møjsomt opsamlede værdifulde Enkeltoplysninger og alle de mange karakteristiske Citater, der er Styrken i disse Skrifter. Som en ivrig og forstaaende Samler har Forfatteren plukket sin Kurv stoppende fuld af solid og god Viden. Der kunde nok være lagt adskillig mere baade Personlighed og Kunst ind i Bearbejdelsen af det rige Stof, der til Tider tager sig lidt sammenpakket ud, saa Enkelthederne træder frem med vel skarpe Kanter som løst sammenføjede Mosaikstumper, og ikke opløses og fortønes i et sluttet Helhedsbillede. Men der ligger dog god Omsigt og Overblik i Materialets Tilrettelægning. Og det har, som

Forf. selv siger, først og fremmest været ham om at gøre at fremdrage en Mængde Guld Korn og lægge dem til rette for en Læsekreds, der ikke selv kan binde an med de Skrifter, hvori de findes.

Linderberg's Værk er vist delvis tænkt som en Art kristelig-social historisk Haandbog for Lærere, Præster og Folkeoplysere, som et Rustkammer til Raadighed ved Foredragsrejser og Møder i Forsamlingshuse under Kampen for social Kristendom imod socialdemokratisk Materialisme eller udviklingsstædig Kristendom. Hans Bøger vil være Pegepinden, der skal vise Kirken og Kristenheden som Samfundets nødvendige Salt ogsaa ud i det sociale Liv — en Pegepind, der understreger grumme haandfast og vel hurtigt, en Smule seminaristisk docerende, slaar det kristelige Facit fast. Den Læser, der ganske gav sig Linderberg i Vold, vilde dog sikkert faa lidt for høje Forestillinger om den middelalderlige Kirkes socialreformatriske Betydning. Han vilde ikke alene, og med Rette, faa Indtrykket af Kirken som den store Kulturfaktor, Fremmeren af Kunst, Videnskab, Teknik, Forvaltning m. v. og Tilvejebringeren af en Kulturens Enhed rundt om i Landene, men han vilde vist ogsaa let i for høj Grad opfatte Kirken som Ophavsmanden til de væsentlige sociale Nydannelser og Forskydninger i Retning af højnede Menneskekaar. Der kunde vist saaledes uden Skade været gjort mere Rede for, hvormeget Middelalderens Kirke har laant fra antik idealistisk Spekulation, og hvor ofte det netop er de økonomiske og politiske Forhold, der har fremtvunget de ny og forbedrede Samfundstilstande, som saa først bagefter akcepteres af Kirken, den store Mester i at lempe sig.

Alt i alt fortjener Forfatteren megen Anerkendelse ikke alene for det store Arbejde, han har nedlagt i disse Skrifter, men ogsaa for Arbejdsresultaterne. Belæsthed, Flid, Sporsans, men først og fremmest en varm og levende Samfundsinteresse, som til den rette Forstaaelse af Nutidens Liv følger Udviklingen længst muligt tilbage, har

her i Forening skabt gode og nyttige populære Bøger, der ogsaa vil kunne læses med Udbytte af Fagmænd.

A. Hk.

**Sveriges jordbruk vid 1900-talets början.** Statistiskt kartverk, utarbetadt af WILHELM FLACH, H. JUHLIN-DANNFELT, GUSTAV SUNDBÄRG. Göteborg 1909. Zachrissons Boktryckeri Aktiebolag.

Landbruget i vort Naboland hinsides Sundet staar for Tiden i en stærk Udviklingsperiode. Ikke saaledes at forstaa, at Landbrugsbefolkningen øges paa de øvrige Erhvervsklassers Bekostning; ganske det modsatte er Tilfældet — i Sverige som i andre Kulturlande. Ja det synes endog, som om den almindelige Befolkningsforskydning bort fra Landbruget over mod de industrielle og kommercielle Erhverv i det sidste Slægtled har været særlig kraftig i Sverige. I Danmark levede i 1870 omtrent 52 % af Befolkningen af Landbrug, i 1901 kun 41 %; i Norge gik Landbrugsbefolkningens Andel af Totalbefolkningen tilbage fra 58 % i 1875 til 43 % i 1900; men i Sverige var den relative Tilbagegang i Landbrugsbefolkningen forholdsvis langt stærkere, fra omtrent 72 % i 1870 til kun 55 % i 1900.

Det vilde dog selvfølgelig være ganske urigtigt heri at se et Tegn paa Tilbagegang eller blot Stagnation i Jordbrugserhvervet som saadant. Det er tværtimod Landbrugets kraftige tekniske Udvikling der har muliggjort, at en stadig voksende Andel af Landets personelle Kræfter har kunnet undværes fra Jorddyrkningen og vandre over til Byerhvervene.

Trods Anvendelsen i stor Udstrækning af forbedrede Metoder, bedre Redskaber, fuldkomnere Maskiner, renere og bedre Udsæd, trods alle Fremskridt paa Husdyravlens og Mejeridriftens Omraade, er der dog selvfølgelig en vid Mark for Forbedringer, og der arbejdes fra inter-